

WETENSCHAPPELIJKE CONFERENTIE "JOODSE TALEN BUITEN ISRAËL"

Het Instituut voor Joodse Studies van de Antwerpse Universiteit organiseert elk academiejaar een reeks lezingen over Joodse thema's. Daarvoor is heel wat belangstelling, ook buiten de academische wereld. De dienst van professor Vivian Liska sloot het academiejaar af met een internationale wetenschappelijke conferentie over Joodse talen, met als sprekers toonaangevende vakspecialisten uit de hele wereld. Een primeur voor ons land.

LIEVE SCHACHT

Wat zijn Joodse talen? Een Joodse taal is een niet officiële taal die gesproken wordt in een Joodse gemeenschap. Die taal hebben de Joden overgenomen van (niet-Joodse) burenen. Toch verschilt de Joodse taal hiervan door het gebruik van Hebreeuwse en Aramese uitdrukkingen. Een Joodse taal wordt gesproken in de dagelijkse omgang. Voor de studie van de Thora wordt het Hebreeuws gebruikt. Daarom heeft die taal een "hogere" status: het is de geschreven taal, de taal van de joodse wet en de filosofie. Wanneer Joodse omgangstalen geschreven worden, wordt altijd het Hebreeuwse alfabet gebruikt. Joodse talen evolueren voortdurend, op het ritme van de politieke en sociale ontwikkeling. Wordt de Joodse gemeenschap vervolgd, dan plooit die zich noodgedwongen terug op zichzelf. De Joodse taal kent dan een enorme bloei en wijkt steeds verder af van de "oorspronkelijke" buurttaal. Bij migratie kan de Joodse dagelijkse omgangstaal mee verhuizen met de groep. Zo trekt het Jiddisch mee naar Oost-Europa en volgt het Judezmo / Ladino / Judeo-Spaans de Sefardische diaspora.

Onder bepaalde omstandigheden kunnen Joodse talen ook snel verdwijnen. Met de Shoah verdween de grootste Jiddische gemeenschap in Polen. Dit verdwijnende Jiddisch is het onderzoeksgebied van Malgorzata Kozyra, professor aan de universiteit van Krakau. Zij leerde de taal van haar grootmoeder, die jarenlang dienst deed als "shabbesgoy". Op de conferentie brengt zij enkele tendensen in de evolutie van het Jiddisch na 1945.

Er is veel meer dan alleen Jiddisch en Ladino. Voor het uiteenvallen van de Sovjet-Unie was er in de Oostelijke Kaukasus een Joodse gemeenschap. Deze "Mountain Jews" woonden in het Noorden van Azerbeidzjan,

in Dagestan en in sommige plaatsen in de Noordelijke Kaukasus. Zij noemden hun moedertaal "Zuhun Imu" (onze taal), Zuhun Juhur (Joodse taal) of gewoon Juhuri (Joods). Linguïsten spreken eerder van Judeo-Tat. Dat wijst op de verwantschap met het Tat, de taal die in hetzelfde gebied gesproken wordt door de moslimbevolking. Tat en Judeo-Tat behoren tot de Iranese taalgroep. Door de emigratie van deze Kaukasische Joden naar Israël enkele decennia geleden, is het Judeo-Tat als omgangstaal verdwenen. De in Gent wonende linguïst Vitaly Shalem maakte een studie over het Judeo-Tat bij leden van die Kaukasische gemeenschap in Israël. Hij ontdekte sporen van een speciaal jargon, dat niet te begrijpen is door de sprekers van de verwante taal, het Zuhun Ymromi. Dergelijke "geheime" talen zijn ook terug te vinden binnen de Joodse gemeenschap in Iran, Koerdistan, Georgië en Noord-Afrika.

Hoe de verschillende Joodse gemeenschappen zich in de loop van hun geschiedenis van hun burenen hebben onderscheiden op het vlak van de taal werpt een interessant licht op Joodse geschiedenis. Op het congres werden de belangrijkste specialisten van de verschillende Joodse talen bijeengebracht. Ondanks de linguïstische verschillen, is de sociale en historische evolutie van die verschillende talen gelijklopend.

Op wetenschappelijk vlak scoorde de Antwerpse Universiteit ongetwijfeld hoog met deze Internationale Conferentie 'Variation within and across Jewish Languages'. Maar het was ook een fascinerende beleving voor het ruimere publiek. Wie in Joodse geschiedenis en cultuur geïnteresseerd is, kijkt nu al uit naar wat het IJS voor volgend academiejaar te bieden heeft. De steun die het Instituut voor Joodse Studies van de regionale overheden krijgt, is absoluut goed besteed. ■